

(2 години)

**ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ
МИКОЛИ КОСТЯНТИНОВИЧА ЗЕРОВА
(1890-1937)**

План

1. Життєва доля М.Зерова. Формування світогляду.
2. Оригінальна творчість М.Зерова:
 - а) тематичні цикли збірки "Камена";
 - б) стильова специфіка.

Література

Основна:

1. Баган О. Місія "неокласики" (До історії формування естетичної концепції Миколи Зерова) // Зеров М. Українське письменство ХІХ століття. Від Куліша до Винниченка: Нариси з новітнього українського письменства). – Дрогобич: Відродження, 2007. – С. 545-564.
2. Брюховецький В. Микола Зеров: Літературно-критичний нарис. – К.: Радянський письменник, 1990. – 309 с.
3. Гальчук О. Втеча від "великих ловів", або дві смерті Миколи Зерова // Слово і час. – 2006. – № 4. – С. 19-34.
4. Горецький П. Микола Зеров: 26 квітня минає 120-ліття від дня народження митця // Літературна Україна. – 2010. – 22 квітня. – С. 6.
5. Горецький П. Микола Зеров: 26 квітня минуло 120-ліття від дня народження митця // Літературна Україна. – 2010. – 6 травня. – С. 6.
6. Дунай П. Київські неокласики та їх лідер, поет Микола Зеров // Українська мова та література. – 1997. – Ч. 35 (51). – С. 1-3.
7. Ільченко О. Зерови: родина поетів і вчених: Невідомі деталі біографій // Україна-молода. – 1999. – 3 листопада. С. 12.
8. Лавріненко Ю. Микола Зеров // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття: У 3-х кн. – Кн. 1. – К.: Рось, 1994. – С. 513-515.
9. Сверстюк Є. Гострої розпуки гострий біль: Микола Зеров // Сучасність. – 1994. – № 11. – С. 24-30.

Додаткова:

1. Клещикова В. М.Зеров: "Підводна" архітектоніка літературознавчого дослідження // Слово і час. – 1998. – № 11. – С.69-72.
2. Курилова Л. Зустріч з М.Зеровим // Сучасність. – 1987. – № 10. – С. 94-95.
3. Матушевський Б. Блиск таланту серед класової ненависті: фрагменти зі спогадів про М.Зерова // Зарубіжна література. – 2000. – № 14. – С. 5-6.

Дитинство М.Зерова минуло в мальовничому Зінькові на Полтавщині, де він народився 26 квітня 1890 року в сім'ї вчителя місцевої двокласної школи, згодом директора, а потім інспектора народних шкіл. Мати походила з козацького роду. Молодший брат Миколи – Михайло став поетом і перекладачем, відомим під літературним псевдонімом Михайло Орест. Ще один молодший брат – Дмитро Зеров – став ботаніком, академіком АН УРСР.

Закінчивши двокласну Зінківську міську школу (однокласником був Остап Вишня), він з 1900 до 1903 року навчається в Охтирській гімназії, а згодом 1903 року переходить до Першої Київської гімназії, яку закінчує 1908 року. Це був важливий період становлення літературних і лінгвістичних інтересів майбутнього поета і перекладача.

В 1908 році М.Зеров вступив на історико-філологічний факультет Київського університету святого Володимира (мав намір спеціалізуватися з історії та літератури Давнього Риму, але спеціалістів не було), згодом перейшов на російський історичний відділ, але нудна робота над переписуваннями книг, якою навантажував студентів історик, відбила охоту й до цієї спеціалізації.

М.Зеров їде вчителювати в глуху провінцію до Златопільської гімназії (1914-1917). Єдине, що згладжувало прикрість периферійного "небуття" – викладання латини. Бере участь у Всеукраїнських учительських з'їздах.

З вересня 1917 року працює вчителем київської 2-ї української гімназії ім. Кирило-Мефодіївського братства. Саме в цей час у ньому прокидається талант літературного критика. Читає курс "Історії українського письменства" для периферії, усвідомлюючи настільки потрібне було вагоме слово про літературу в глибинці. З 1919 працює паралельно до гімназії, професором Київського архітектурного інституту з предмету "Історія української культури".

1923 року стає професором української літератури Київського інституту народної освіти (нині Київський університет імені Т.Шевченка). У страшний і трагічний 1932 рік набувають великого розголосу цькування М.Зерова. На загальноуніверситетських партійних зборах М.Зеров виступає із самооборонною доповіддю, яка виявилася надзвичайно переконливою, де він "проаналізував свої помилки в літературній роботі". У 1934 році професора звільняють з університету. У грудні 1934 року виїздить до Москви. Хоча "всевидюще око" й там пильно наглядало за тепер уже російським перекладачем. Арештовують на станції Пушкіно (під Москвою) 27 квітня 1935 року і звинувачують в терористичній діяльності. Конфіскують майно. Дістав десять років таборів (всланий на Соловки). 9 жовтня 1937 року М.Зерову, П.Филиповичу, М.Вороному, та Б.Пилюпенку при перегляді їхньої справи була винесена вища міра покарання. Розстріляли їх 3 листопада 1937 року. Символічна могила М.Зерова знаходиться на Лук'янівському кладовищі (м. Київ).

1958 року реабілітовано; справу припинено за відсутністю складу злочину.

У 1924 році побачила світ збірка творів М.Зерова "**Камена**" (камена – лексичний синонім у римлян грецької музи). Вона містить оригінальні поезії (сонети та олександрійські вірші) та переклади римських поетів.

Основна прикмета збірки – "елітарність, помножена на чеканне золото рим та довершений лексичний код" (П.Дунай). Композиційно "Камена" складається з циклів – «Крим» («Партеніт» – поезія присвячена М.Драй-Хмарі, «На верхів'ях Качі», «Чотир-Даг»), «Київ» («Київ з лівого берега», «Київ – традиція», «Київ навесні увечері», «У травні»), архітектурні сонети вміщені в циклі «Будівництво» («Чернігів»), астрономічний цикл «Зодіак» («Діва», «Скорпіон», «Близнята», «Водник»), історичні постаті «Образи і віки» («Соломея», «Навсікая», «Олександрія», «Князь Ігор», «Вергілій»), «Lucrosa» – вирізняється поезія

«Чистий четвер» (1921), "Finale" ("То був десятилітній сон", "Тут теплий Олексій ще іскриться зрана") тощо.

У той же час маємо широке розмаїття тем у самих циклах, які практично неможливо повністю підпорядкувати тематичним групам, а тому в дослідженні вагомим за місцем та значенням мотиви виокремлюються із поетичних об'єднань для глибшого з'ясування їх неокласичної природи.

Важливе місце належить таким темам: культури ("Будівникові", "Куліш", "Іванів гай у Полтаві"), історії ("Сон Святослава", "Князь Ігор", "Святослав на порогах" та інші), природи ("Київ з лівого берега", "Київ навесні увечері", "У травні", "В Донбасі", "28 серпня 1914" та інші), Всесвіту ("Діва", "Kosmos", "Близнята" та інші), здорової молодості ("Саломея", "Навсікая"), сенсу життя ("Гільгамеш", "Під новий рік"), античності ("Телемах у Спарті", "Олександрія", "Оі triakonta" та інші), міста ("Київ з лівого берега", "Брама Заборовського", "Київ – традиція" та інші), літературних дискусій ("Партеніт", "Голос", "Відповідь" та інші), митця ("Класики", "Pro domo", "Самоозначення", "Творча тиша" та інші), зради ("Inkognito", "Тесей" та інші), дитинства ("Водник"), особистої трагедії ("Finale", "То був щасливий десятилітній сон...", "Тут теплий Олексій ще іскриться зрана" та інші). Різноманітність тем вказує на надзвичайно широкомасштабне мислення поета.

Другу частину збірки ("Media in Barbaria" – "Посеред варварів") складають **олександрійські вірші** (ще у XII столітті було створено поему про Олександра Македонського, від імені якого й утворився цей літературознавчий термін на означення двовірша шестистопного ямба з парним римуванням та обов'язковим чергуванням чоловічої і жіночої рим). Цим творам притаманна чітка ясність думки, ліричне чуття і язичницька колористика.

Поезія 30-х років була позначена тугою безнадії і приреченості, якби не незбориме переконання в тому, що "... людська творчість підійме міт у саме небо, зорями розшите". Все частіше М.Зеров власне почуття ставить у центр художнього зображення. Наприклад, у поезіях "Елегія", "Присвята", "Степові дороги", "Творча душа", "Голос", "Відповідь".

Стильові доміанти поетичної творчості М.Зерова

Завдяки М.Зерову була розширена тематика сонетів, підсилена психологізація їх змісту.

Епіграфи, як правило, використовуються із поезій інших авторів, із

– фольклорних ("А може, ще добро побачу?", "А може лихо переплачу?", "Видно шляхи полтавської і славну Полтаву"),

– античних ("Ніжна Навсікая, струнка дочка феацького царя", "Одіссея")

– біблійних ("Благообразний Іосиф", "І абіє пітел возгласи...") джерел.

Присвяти окреслюють коло друзів, зокрема "неокласиків" (Б.Якубському, М.Рильському, О.Бургардту, П.Филиповичу, М.Драй-Хмарі). Важливу роль у сонетному доробку М.Зерова відіграє циклізація. Завдяки змістовому багатству М.Зеров вийшов за межі класичного сонета, стверджуючи, що для нього сонет не жанр, а тільки логічна схема.

Неабияке значення для М.Зерова мали формальні параметри сонета – "контур строгий", особлива ритміка, ритмомелодика, римотворчість. Завдяки

цьому досягалася цілісність сонета, його композиційна врівноваженість, смислова вагомість і глибина, довершена виражальність.

Для збірки характерними є: авторські пейзажі, звукові образи, філософські міркування, метафори, порівняння, неологізми, фразеологізми й таке інше.

У збірці використані різні групи лексики за походженням (старослов'янізми, запозичення), за поширеністю в мові (діалектизми, термінолексика), за тривалістю перебування та місцем у мовній системі (історизми, архаїзми, індивідуально-авторські новотвори) тощо, які в мовнопоетичній свідомості митця по-своєму осмислюються, комбінуються й перетворюються в наповнену глибоким змістом, художньо-образну поетичну цілісність.

М.Зерову вдалося гармонійно поєднати у своєму сонеті інтелектуальну напругу та психологічну чуттєвість, філософське мислення та поліфонічність образного самовираження. Художня реалізація тем у письменника неодмінно перегукується із найважливішими проблемами його суперечливої доби, має виразний індивідуальний почерк.